

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 161

van **LUDWIG VANDENHOVE**

datum: 9 november 2022

aan **ZUHAL DEMIR**

VLAAMS MINISTER VAN JUSTITIE EN HANDHAVING, OMGEVING, ENERGIE EN TOERISME

Actieprogramma hoogstamboomgaarden - Haspengouw en Voeren

In 2016 is de aanzet gegeven voor een ambitieus actieplan rond hoogstamboomgaarden in Haspengouw. Dat proces resulteerde in een actieprogramma voor de hoogstamboomgaarden in Haspengouw en Voeren, dat door de minister van Onroerend Erfgoed op 6 oktober 2022 in Bilzen werd goedgekeurd.

Met het plan met 46 concrete acties wil de Vlaamse Regering onder meer 500 Haspengouwse fruitsoorten redden. Vlaanderen trekt daarvoor 450.000 euro uit. Met dat budget wordt onder andere de ontwikkeling van een hoogstamboomgaardenloket door het Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren gefinancierd. Er komt ook een handleiding voor het inventariseren en waarderen van hoogstamboomgaarden. Daar kunnen lokale besturen mee aan de slag om hun hoogstamboomgaarden in kaart te brengen. De handleiding moet vergunningverleners ook helpen bij het beoordelen van kapaanvragen en beheerders bij het uitwerken van beheermaatregelen.

Dit initiatief is zeer positief voor de regio en voor het erfgoed, de natuur, de biodiversiteit en het toerisme. Gemeenten worden immers aangezet om nieuwe hoogstamboomgaarden aan te leggen en hun bestaande boomgaarden te behouden. Het actieplan zal echter niet volstaan als er tegelijkertijd weinig of niets gebeurt om de bestaande boomgaarden te beschermen en/of te behoeden voor kapping, al dan niet met vergunning.

1. Beschikt de administratie van de minister of de administratie Handhaving over het aantal aanvragen in de laatste vijf jaar (2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 tot en met juni) voor het kappen van hoogstamboomgaarden in Vlaanderen in het algemeen en in Limburg en Haspengouw in het bijzonder?

In hoeveel gevallen zijn die aanvragen positief afgehandeld, met andere woorden, is er een vergunning afgeleverd? In hoeveel van die gevallen was de voorwaarde dat er nieuwe aanplantingen moesten gebeuren? Welk percentage?

2. Beschikt de administratie van de minister of de administratie Handhaving over het aantal overtredingen van illegale kappingen in Vlaanderen in het algemeen en in Limburg en Haspengouw in het bijzonder gedurende dezelfde periode als in subvraag 1?

In welke mate en met welke maatregelen is er gevolg gegeven aan die overtredingen door de overheid/overheden?

3. Welke maatregelen en voorstellen qua handhaving zijn opgenomen in het bovenvermelde actieplan? Graag een overzicht.
4. Worden de gemeenten die voorkomen in het plan extra gestimuleerd om aan handhaving te doen? Welke? Hoe wordt dat opgevolgd?

5. Worden er voorwaarden gekoppeld qua handhaving aan de verleende subsidies?

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Zuhair Demir (161), Matthias Diependaele (51)

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 161 van 9 november 2022

van **LUDWIG VANDENHOVE**

1. Op 23/2/2017 is de omgevingsvergunning gestart en werd ook het omgevingsloket in gebruik genomen. Vanaf 1/1/2018 worden alle aanvragen verplicht ingediend via dit loket. De hierbij geleverde informatie is gebaseerd op de gegevens opgenomen in het omgevingsloket, dat op 20 november hiervoor geconsulteerd werd. Het omgevingsloket bevat enkel informatie over het kappen van hoogstammige bomen die geen deel uitmaken van een bos. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen een individuele boom of een boomgaard. In bijlage vindt u een overzicht van de ingediende projecten zoals geregistreerd in het omgevingsloket (informatie tot 20/11/2022) waarvan het kappen van een hoogstammige boom onderdeel is van de aanvraag.
2. In de periode 2017-2022 werden 24 processen-verbaal opgemaakt voor het verdwijnen van hoogstamboomgaarden. Een opsplitsing per provincie of gemeente is niet beschikbaar.
Bij het verdwijnen van kleine landschapselementen, waaronder hoogstamboomgaarden, wordt heraanplant als herstelmaatregel opgelegd.
3. In het actieprogramma zijn slechts enkele acties opgenomen specifiek gericht op handhaving, met name de handhaving bij kapvergunningen en heraanplant. Het gaat om volgende acties:
 - **Actie 7 Compensatie bij omgevingsvergunningen:** de gemeenten Sint-Truiden, Gingelom en Borgloon koppelen een financiële waarborgregeling aan de heraanplantverplichting wanneer een omgevingsvergunning verleend wordt voor het kappen van hoogstamboomgaarden. Deze waarborg is voldoende hoog en wordt pas weer vrijgegeven na controle van de heraanplant. Ook andere gemeenten (Alken, Bilzen, Herk-de-Stad, Hoeselt, Nieuwerkerken, Riemst, Tongeren en Wellen) leggen steeds een heraanplantverplichting op, maar dit wordt niet altijd systematisch gecontroleerd.
 - **Actie 8 Controle op behoud en heraanplant:** de gemeenten Diepenbeek, Hoeselt, Nieuwerkerken, Riemst en Sint-Truiden voeren controles uit op behoud en heraanplant bij het verlenen van een omgevingsvergunning voor het kappen van hoogstamboomgaarden.
 - **Actie 9 Stedenbouwkundige verordening beplantingen:** de gemeente Wellen vraagt een kapvergunning voor alle loofbomen met een stamomtrek groter dan 30 cm. Dit is een stuk strenger dan de VCRO die een omgevingsvergunning vraagt voor bomen met een stamomtrek van meer dan 1 m. Op die manier heeft de gemeente meer controle op het verdwijnen van hoogstamboomgaarden.
4. De gemeenten worden niet extra gestimuleerd om aan handhaving te doen. Dit actieprogramma wil inzetten op een stimulerend eerder dan op een repressief beleid, wat niet wegneemt dat er geen handhaving moet gebeuren. Handhaving van hoogstamboomgaarden situeert zich op twee fronten: enerzijds het controleren van kapvergunningen en aanplantverplichtingen, wat nog relatief makkelijk te controleren valt (zie ook acties onder vraag 3), anderzijds het opvolgen van het 'sluipend verdwijnen' van hoogstamboomgaarden doordat er jaar na jaar enkele bomen sterven tot er amper nog iets overblijft. Het moeilijke aan deze tweede vorm van handhaving

is dat dit een goede terreinkennis en permanente opvolging en personeelsinzet vraagt die vaak onvoldoende aanwezig is. Dit actieprogramma zet wel in op tools om de nog aanwezige hoogstamboomgaarden en hun huidige toestand in kaart te brengen. Dit zal leiden tot een 'nulmeting' die het opvolgen van 'sluipende verdwijning' en het handhaven hiervan zal vergemakkelijken. Acties die hieronder vallen zijn:

- **Actie 1 Geïntegreerde inventarisatie- en waarderingsmethodologie:** het agentschap Onroerend Erfgoed werkt samen met de partners een geïntegreerde inventarisatie- en waarderingsmethodologie uit. Deze is eind dit jaar beschikbaar. Door het toepassen van deze methodologie kunnen de nog aanwezige hoogstamboomgaarden, hun fysische toestand en hun waarde voor erfgoed, natuur, landbouw en gemeenschap in kaart gebracht worden. Een eerste vervolgstap voor deze actie is de opmaak van een gebiedsdekkende inventaris die als 'nulmeting' van het huidige areaal en de toestand ervan kan dienen. Door regelmatig te actualiseren kunnen veranderingen vastgesteld en dus ook opgevolgd worden. De inventarisatie wordt opgenomen door de Nationale Boomgaardenstichting en de Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddiensten (IOED's). De Nationale Boomgaardenstichting brengt door middel van een digitale voorstudie alle mogelijke hoogstamboomgaarden in het gebied in kaart (**Actie 4 Nulmeting boomgaardenareaal**). Vervolgens voeren de IOED's terreininventarisaties uit waarbij ze de fysische toestand en de waarden van deze hoogstamboomgaarden in kaart brengen. De systematische opvolging en hoe handhaving hieraan gekoppeld kan worden, zal pas kunnen uitgewerkt worden eens deze inventaris er is, en zal dus eventueel deel uitmaken van een volgend actieprogramma.
- **Actie 3 Onderzoek hoogstamboomgaarden identificeren en opvolgen via Artificial Intelligence:** het INBO onderzoekt met ANB (Natuurinspectie) hoe hoogstamboomgaarden snel op te sporen en op te volgen zijn met behulp van innovatieve digitale beeldherkenningstechnieken. Een eerste studie, in 5 deelgebieden over heel Vlaanderen, testte uit hoe via digitale technieken bomen kunnen herkend worden op satellietbeelden. Deze studie is dit jaar afgerond en leverde positieve resultaten op. In de loop van volgend jaar zullen Vlaanderen-dekkende kaarten beschikbaar zijn, waarop ook de hoogstambomen in Haspengouw opgenomen zijn. Op basis van dit onderzoek werkt ANB momenteel aan een handhavingstool voor het opvolgen van Kleine Landschapselementen. Eens beschikbaar zal die ook ingezet kunnen worden voor hoogstamboomgaarden.
- **Actie 6 Geïntegreerd afwegingskader vergunningenbeleid:** Ook dit is een ondersteunende actie die lokale besturen moet helpen bij het beoordelen van aanvragen voor omgevingsvergunningen.

5. Er zijn twee types van subsidies voorzien:

- i. **300.000 euro** is voorzien voor de oprichting van het **hoogstamboomgaardenloket**. Dit loket heeft verschillende taken:
 - Kenniscentrum voor hoogstamboomgaarden
 - Begeleiden en adviseren van eigenaars, ondernemers en gemeenten
 - (pro-actief) uitvoeren van herstel op het terrein.Handhaving behoort niet tot het takenpakket van het hoogstamboomgaardenloket. Dit is immers de verantwoordelijkheid van de lokale en Vlaamse Overheid. Het loket kan wel, indien er vraag naar is, de gemeenten bijstaan in hun handhavingsbeleid. Door hun actieve terreinwerking zal het loket wellicht ook makkelijker overtredingen en wijzigingen kunnen vaststellen en dit aan de respectieve verantwoordelijken doorgeven.
- ii. **150.000 euro** is voorzien voor het uitwerken van resultaatsgerichte **beheerovereenkomsten** voor kleine landschapselementen, waaronder

hoogstamboomgaarden, in Haspengouw en Voeren. Dit betekent dat de vergoeding en het bedrag hiervan gekoppeld zal zijn aan het resultaat en dat impliceert dus ook regelmatige controle zolang de beheersovereenkomst loopt. Dit is een stimulerend en vrijwillig instrument. Handhaving is hier dus niet echt van toepassing. Wel is het zo, dat de vergoeding niet zal worden uitgekeerd als de beoogde resultaten niet werden behaald.

BIJLAGEN

1. Aanvragen kappen hoogstammige bomen
2. PV's hoogstamboomgaarden (dd. 23/11/2022)